BALÁSHÁZY MÁRIA

BELSŐ VISZONYOK A MAGYAR KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ TÁRSASÁG TÁRSASÁGI SZERZŐDÉSEIBEN

PhD

TÉZISEK

MISKOLC

2008

I. A kitűzött kutatási feladat összefoglalása

A dolgozat témája a korlátolt felelősségű társaság tagjai belső viszonyának sajátosságait vizsgálja. A társasági szerződés a jogtudomány meghatározása szerint egy olyan szerződés, amelyben a szerződő felek az áruviszonyok azonos pólusán helyezkednek el, a felek jogviszonya bizalmi elemre épül, tartós és szervezetszerű együttműködést valósít meg a társaságot alapító felek között. Az áruviszony azonos pólusa a tagok közötti érdekazonosságot feltételezi. Az elkülönült jogalanyiság kifelé irányuló külső szemléletében helytálló is a társaság érdekazonossági elemének hangsúlyozása. A társaság ugyanakkor éppen a szerződéses keletkezés ténye alapján nem csak külső, hanem belső kapcsolatokat is feltételez. A társaság külső szemléletében a tagi viszonyok monolitikus egységet mutatnak, azonban ez a belső kapcsolatokban nincs így. A társaság jogalanyiságának elnyerése után a társaság tagjai közötti kapcsolatrendszer jelentősen átalakul. A társaság tagjainak belső viszonyát nem írja le a társasági szerződésnek a külső szemléletű megközelítése. A magántulajdon körülményei között a tulajdonosi érdekek differenciáltan jelenhetnek meg. Minden tulajdonosnak szükségképpen artikulált egyéni érdeke, magánérdeke van, amelyet a jogrendnek (beleértve a jogalkotást és tágabban a jogalkalmazást is) védelemben kell részesíteni.

A társasági belső viszonyok azonban társasági formánként jelentős eltéréseket mutatnak: a belső viszonyok forma függőek.

A piaci szereplőknek a joggal szembeni alapvető követelménye a kiszámíthatóság. A kiszámíthatóság alapján a piaci szereplők számára megmutatkozik, hogy milyen esélyük van a gazdasági javak feletti rendelkezésre, illetve a jog kiszámíthatóvá teszi számukra azt, hogy a jövőben meghatározott feltételek szerint rendelkezzenek ezekkel a javakkal.

Dolgozatomban azt vizsgáltam, hogy a jogszabályok, a bírósági jogalkalmazás és a szerződéses gyakorlat hogyan szolgálja a társaság tagjainak tulajdonosi érdekvédelmét, milyen alternatív jogértelmezési lehetőségek kínálkoznak erre az érdekvédelemre.

A dolgozat témáját tekintve alapvetően a kft. tagjainak belső viszonyaival foglalkozik, ez a vizsgálódás azonban természetszerűen nem szakítható el a korlátolt felelősségű társaság külső viszonyaitól sem. A külső és belső viszonyok ugyanis sokszor összefonódnak, áthatnak egymásra. Az értekezés azonban a tagok közötti szerződéses viszonyoknak ad elsődlegességet. A kft. egyfelől jogi személy, másfelől viszont személyegyesülés, ahol ezért a külső és belső viszonyok dialektikája talán a legtisztábban érvényesül. A korlátolt felelősségű társaság kiválasztásának másik oka az, hogy a korlátolt felelősségű társaság a társasági a legnépszerűbb társasági forma.

A dolgozat kitűzött céljai:

- Bemutatni az Európai Unió készülő uniós kft. létrehozását célzó rendelettervezetét, amely ha elfogadásra kerül, hatása mindenképpen jelentős lesz a nemzeti társasági jogokra.

- Megvizsgálni a kft. tagi jogok szabályozásának egyik kulcskérdését: a kogens és diszpozitív szabályozás elvi kérdését. A diszpozitivitás teremti meg a lehetőséget arra, hogy a kft. tagjai az artikulált és elkülönült érdekeiket érvényesíteni tudják. A tagi érdekérvényesítés azonban a társas viszonyokra tekintettel – az áruviszonyt létesítő szerződésekkel szemben - az együttműködési kötelezettség keretein belül érvényesülhet. Meg kellett ezért vizsgálni a tagok közötti együttműködés elvi kérdéseit, az együttműködés ugyanis összekapcsolja azokat a tagokat, akiket tulajdonosi érdekeltség elválaszt.

- Elemezni és feltárni az üzletrészhez fűződő egyes jogok és kötelezettségek tartalmát, feltárni azokat a lehetőségeket, amelyeket a jogszabály biztosít, és amelyeket az ítélkezési gyakorlat enged. A jogokat és a köztelezettségeket azonban komplex szemléletben kell megközelíteni, és vizsgálni kell a jogok és kötelezettségek kölcsönhatásait is.

- Megvizsgálni a kft. szabályozás legneuralgikusabb pontját, a tagsági jogviszony megszűnésének kérdését. A gyakorlati tapasztalatok azt mutatták, hogy a kft.-ből való „kimenet" valamennyi formájában jogi kockázat van. Ez a kimeneti kockázat érinti a kft. valamennyi szereplőjét. A kisebbségi pozícióban lévő tagokat,

mert a társasági szerződést nem mondhatják fel, a többségi pozícióban lévő tagokat, mert a kisebbség visszaélés-szerű magatartásával szemben a tagkizárás intézménye korlátozott védelmet biztosít. Célom volt megvizsgálni azokat a kockázatokat, amelyek az üzletrész átruházásban és bevonásban tapasztalhatóak.

- Megvizsgálni azokat a tényezőket, amelyek a kft. tagjait a szindikátusi szerződés megkötésére indítják.

II. A kutatás módszerei, forrásai

A dolgozat elkészítéséhez felhasználtam a joggyakorlat forrásait, közel száz bírósági ítéletet, végzést, kft. szerződést s ezeket elemeztem. A dolgozat a gyakorlati esetek széles bázisán nyugszik. A közzétett bírósági ítéleteket is – ahol erre mód nyílott – történetiségében vizsgáltam, kimutatva azt is, hogy ugyanabban a jogi kérdésben mennyiben változott az ítélkezési gyakorlat, ez a változás milyen hatást gyakorolt a szerződéses gyakorlatra.

Felhasználtam a szakirodalomban közzétett eredményeket. Támaszkodtam az átfogó Gt. kommentárokra, amelyek Miskolczi Bodnár Péter, Sárközy Tamás, Nochta Tibor- Zóka Ferenc- Zumbók Ferenc, és Gabányi Józsefné szerkesztésében láttak napvilágot, az 1930 évi V. törvény vonatkozásában pedig Lőw Tibor kommentárjára, a korlátolt felelősségű társaságról szóló monográfiákra, és a tárgyban megjelent cikkekre, nagyobb tanulmányokra, amelyek főként a Gazdaság és Jog, Magyar Jog , és a Jogtudományi Közlöny hasábjain jelentek meg.

A dolgozat elkészítésénél törekedtem az összehasonlító szemléletre. A korlátolt felelősségű társaság német gyökereire tekintettel elsősorban a német szabályozást és irodalmat kísértem figyelemmel, de megvizsgáltam az orosz, és a cseh kft. szabályozás témához kapcsolódó területeit.

Az uniós szabályozás vonatkozásában internetes forrásokat, és az interneten közzétett joganyagot, az Európai Parlament ajánlásait vettem alapul, hogy a magyar kft.- szabályozás továbbfejlesztésére tett javaslatokhoz megtaláljam az uniós kapcsolódási pontokat.

A dolgozatban retrospektív módszert alkalmazva vizsgáltam a kft. szabályozás változását. A jogok és kötelezettségek történeti alakulását az 1930. évi V. tc.-től kezdve a legutóbb született 2006-os társasági törvényig tekintettem át.

A jogszabályváltozások elemzésénél figyelemmel kísértem magát a normaváltozást, de a változások rendszerszemlélete alapján vizsgáltam azt is, hogy a normaváltozás ténye milyen további következményekkel járt a korlátolt felelősségű társaságot szabályozó más normákra nézve.

A kft. tagi jogok és kötelezettségek tartalmának feltárása során foglalkoztam elhatárolási kérdésekkel, mint a fogalomalkotás alapvető eszközével. Az elhatárolási törekvéseim többirányúak voltak. A korlátolt felelősségű társaság intézményeit egyrészt igyekeztem elhatárolni a más társasági formák, így a közkereseti és betéti társaság, valamint a részvénytársaság rokon intézményeitől, hogy ezzel közelebb jussunk a kft. megismeréséhez. Az elhatárolási törekvések másik iránya a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. tv. rokon intézményeitől való elhatárolás volt. Ezek az elhatárolások arra a gyakran felmerülő kérdésre adhatnak egyértelmű választ, hogy önálló kft. jogintézményről van-e szó, mint pl. mellékszolgáltatás, pótbefizetés, közös tulajdon, elővásárlási jog, vagy nem. Az önálló kft. szabály teljes egészében a társasági törvény tárgyi hatálya alá tartozik, a nem önálló intézmény esetén alkalmazható a Ptk. mint a Gt. mögöttes szabálya.

III. A kutatás eredményei, a hasznosítás lehetőségei

1. Az európai magántársaság a jelenlegi tervezet szerint nem a nemzeti társasági jogok bázisán jönne létre, hanem a közösségi jog alapján, legalábbis a társasági jogi szabályok vonatkozásában. Az uniós társaságra tehát elsősorban az uniós jog és az uniós irányelvek lennének irányadóak. A székhely ország nemzeti joga csak abban a körben kerülne alkalmazásra, amely szabályok az uniós társaság és a nemzeti társaságok számára az azonos működési feltételeket biztosítják. Az elfogadott parlamenti ajánlások egy olyan társasági koncepció elfogadását vetítik előre, amelyben a társaságot alapítók akár egy tagállam alanyaiból is kikerülhetnek. Ezzel a

szabályozással a létrehozandó közösségi társasági forma a nemzeti társasági formák mellé kerülhetne, s egyben alternatíváját is jelenthetné a nemzeti társasági formáknak. A tervezet szerint a társaságban az alapító tagok szerződési szabadsága a nemzeti jogokhoz képest jelentősen megnövekedne. A statutum tervezet szabályai biztosítják a szervezet piacon való megtartását, a tagok számára pedig azt, hogy a tarthatatlanná váló társas kapcsolatot egyénileg felszámolják kilépés lehetőségének megadásával, ha az együttműködésre már nincs lehetőség szerződésmódosítással sem.

2. A személy és tőkeegyesítő társaságok, így a korlátolt felelősségű társaságok vonatkozásában erősödő tendencia a szerződési szabadság növekedése. A korlátolt felelősségű társaság jogi szabályozásának egyik legfontosabb kérdése a kogens és diszpozitív szabályozás. A társasági szerződés kogens szabályozásában a társaságalapítók szerződéses érdekével szemben előtérbe kerül az államnak a szerződésbe történő beavatkozása. A kogens szabályozással a jogalkotó határozza meg azokat a kereteket, amelyeken belül ismeri el a társulók érdekérvényesítési lehetőségét. Kogens szabályozás mellett a jogok és kötelezettségek elosztását a jogalkotó határozza meg, míg diszpozitív szabályozás mellett maguk a szerződő felek alakítják a jogviszonyaikat. A kogencia – diszpozitivitás – imperativitás régi fogalmak, de nem változatlan tartalmú fogalmak, s nincs egységes tudományos álláspont e fogalmak tartalmát illetően. A diszpozitív szabályozás jelenti egyfelől azt is, hogy a jogok és kötelezettségek vonatkozásában a jogalkotó által a tipikus jogviszonyokra adott szabályoktól a szerződő felek eltérjenek. Az eltérést engedő, és hézagpótló szabályozás mellett a diszpozitív szabályozás jelenti a jogalkotó által a társasági tagok számára biztosított szabályozási jogot is. A szabályozási jog esetében a jogalkotó csak azt mondja ki, hogy a felek mely kérdést rendezzenek a szerződésükben, azt, hogy hogyan tegyék meg, arról nem rendelkezik. A korlátolt felelősségű társaságra vonatkozó jogi szabályozásnak azokon a területeken kellene csak kogens szabályokkal szabályozni, ahol a társaság működése a hitelezői, vagy munkavállalói érdekeket érinti.

A hatályos kft. szabályozásunkban – bár az előző törvényhez képest növekedett a diszpozitív szabályok mennyisége – mégis a kogens szabályozás a főszabály, amely

növelheti az állam és a bíróságok beavatkozását a társasági szerződésbe. Célszerű lenne ezért a korlátolt felelősségű társaság társasági szerződésére visszaállítani a diszpozitív szabályozást.

3. A potenciális tagi konfliktusok megoldását, és a tagoktól elvárható magatartási mérték meghatározását nagymértékben elősegítené, ha a társasági törvény a kft. tagok vonatkozásában is önálló alapelvként mondaná ki a tagok közötti együttműködési kötelezettséget. A tagi magatartási mérték meghatározása feltétlenül indokolt lenne. Az együttműködési kötelezettség Ptk.-beli alapelvéhez jelenleg többszörös jogszabályi áttétel útján lehet eljutni. A polgári jogi, mellérendeltségen alapuló jogviszonyokra előírt együttműködési kötelezettség más tartalmat takar, mint a kft. tagjaitól elvárt együttműködés. A mellérendeltségen alapuló eseti jellegű polgári jogi jogviszonyokban a szerződő feleket terhelő együttműködési kötelezettség nem terjed ki arra, hogy a jogviszonyban részes másik fél az érdekérvényesítési igényét korlátozza. A tartós és bizalmi elven álló korlátolt felelősségű társaságban a tagokkal szembeni együttműködési elvárás magasabb követelményeket jelent, amely kiterjedhet az artikulálódott egyéni érdek önkorlátozására is. A társasági törvényben szabályozást nyerő együttműködési kötelezettség megnyitná annak a lehetőségét, hogy kialakulhasson ez a sajátos ítélkezési gyakorlat, amely követelménnyé tenné a társaság valamennyi tagja számára, hogy egymás irányában és a társaság irányában is megvalósítsák az együttműködést. Együttműködési kötelezettség megsértése megalapozhatná a tagkizárást is. Az ítélkezési gyakorlatnak egyenlőre csak a Ptk. joggal való visszaélés szabályai állnak rendelkezésre. Ismert, hogy az ítélkezési gyakorlat elzárkózik a joggal való visszaélés megállapításától.

Az együttműködési kötelezettség pozitív magatartásra ösztönöz, és lehetőséget biztosíthat arra, hogy a társasági szerződésben és a tagsági jogokban megnyilvánuló „jogegyenlőtlenség" következményei ésszerű keretek közé legyenek helyezhető.

A tagi érdekellentétek kezelésére a hatályos jogunkban a kisebbségben maradt tagnak, vagy tagoknak nincsenek hatékony eszközei. A probléma kezelésére több megoldás is kínálkozik. Megfontolandó lenne a visszatérés az 1930. évi V.tc. rendelkezéséhez, amelyben a kisebbség a társaság bírósági feloszlatását kérhette, ha a

társasági cél, vagy más fontos ok a társasági viszony fenntartását a kisebbség számára lehetetlenné tette. A bírósági kontroll védelmet nyújthatna a megalapozatlan követelésekkel szemben. Ilyen speciális kisebbségi jogot határoz meg az orosz kft. törvény is. Lehetőség lenne azonban arra is, hogy a társaság tagja – meghatározott feltételek fennállása esetén - a társaság többi tagja ellen indított keresettel követelje részesedése megvásárlását, ha a társas viszony fennállása lehetetlenné vált. A magyar jogi szabályozásnak célszerű lenne igazodni ahhoz a tendenciához, amely megteremti a tagok közötti közvetlen jogviszonyt, ezzel hatékonyan megnövekedne a kisebbség védekezési lehetősége a többségi túlhatalommal szemben.

A hatályos jogunkban szabályozási problémák mutathatóak ki a „többalanyú" tagok vonatkozásában is. Az üzletrészen létesülő tulajdonközösségre a társasági törvény a Ptk.-nak a tulajdonközösségre vonatkozó szabályait rendeli megfelelően alkalmazni, a Ptk.-nak a tulajdonközösségre vonatkozó szabályai azonban a társasági belső viszonyokban nem alkalmazhatóak. A közös tulajdonú üzletrész ugyanakkor a magyarországi privatizáció következtében nagy számban előforduló, nem elhanyagolható jelenség. A közös tulajdonú üzletrész esetén a tulajdonközösségben álló tagok számára biztosítani kellene – a Ptk.-ra történő utalás helyett – annak a jogát, hogy jogviszonyaikat egymás között megállapodással rendezzék.

4. A korlátolt felelősségű társaságban a tagsági jogokat az üzletrész foglalja össze. Az üzletrészhez jutás előfeltétele a tagot terhelő törzsbetét befizetési kötelezettség. Az alapítási fázisban a tagok egymás irányában vállalnak kötelezettséget. A törzsbetét befizetés és az üzletrész megszerzése jogilag élesen különválik egymástól. A kft. jogalanyiságának elnyerése után a tagot megillető üzletrész, a tagsági jogok elnyerése a törvény rendelkezéséből következik. Az üzletrész tulajdon törvényen alapuló tulajdonszerzés. A törzsbetét – üzletrész elkülönülés egyben elkülöníti a kft. szerződés kötelmi és a szervezeti-személyi állapotát is. A tagok közötti kötelmi fázis a korlátolt felelősségű társaság cégbejegyzésével háttérbe szorul, a kft. jogalanyiságának elnyerésével a tagok, mint szerződő felek egymással szembeni közvetlen fellépése megszűnik, igényérvényesítésre a szerződő fél közvetlenül nem jogosult, a kft.-ben csak tag és társaság közötti jogviszony van. A társasági jogalanyiság elvágja a tagok

közötti közvetlen kapcsolatot, tagnak taggal szemben igénye közvetlenül nem érvényesíthető.

Az üzletrészhez fűződő jogok rendszerében megkülönböztethető normatív alapú, azaz a törvény rendelkezésén alapuló jogosultság és kötelezettség, valamint ügyleti alapú jogosultság és kötelezettség, amely jog a társasági szerződés sajátos rendelkezéséből folyik. Az üzletrészhez kapcsolódó ügyleti alapú jogok sajátos kategóriája a különjog, amelyet a 2006. évi Gt. 153 § továbbra is fönntartott. Az 1988-as Gt.-t megelőzően a különjogos üzletrészhez nem csak anyagi jogi, hanem cégnyilvántartási jogkövetkezmények is járultak, amely ma már aktualitását veszítette. Ha az üzletrészhez fűződő jogokat abból a szempontból vizsgálják, hogy e jogok illetve kötelezettségek milyen jogviszonyban realizálódnak, azt tapasztaljuk, hogy a tag-tag közötti jogviszony a társaságalapítási folyamatban jön létre, a társaságalapítás fázisához kapcsolódik.

5. A tagot terhelő alapvető vagyoni szolgáltatás a tagot terhelő törzsbetét befizetési kötelezettség. A 2006. évi új Gt. az apport szabályozásban jelentős liberalizálást vezetett be. Az első társasági törvénnyel egyezően lehetővé tette mindazon eszközök és jogok apportját, amely eszközök és jogok értékkel bírnak, a forgalomképességre vonatkozó törvényi követelmény azonban a hatályos szabályokban nem jelent meg. Az apport fogalomképessége alapvető követelmény az apportálhatóság szempontjából, de a hatályos jogi szabályozás azt is lehetővé teszi, hogy az apport további forgalmát a társasági szerződés megtiltsa, ez a tény az apport értékét és nem az apportálhatóság tényét érintő kérdésként jelenik meg.

A tagot terhelő vagyoni szolgáltatás lehet un. mellékszolgáltatás is. A mellékszolgáltatás a társaság gazdasági céljait szolgáló vagyoni értékű szolgáltatás. A mellékszolgáltatás és a törzsbetét szolgáltatás közös vonása, hogy mindkét szolgáltatás vagyoni szolgáltatás, a két szolgáltatás azonban jelentős mértékben különbözik is egymástól. A mellékszolgáltatást a társasági törvény szabályozza, ezért a mellékszolgáltatás fogalmilag többet, és mást jelent, mint a társasági jogi eszközzel megerősített polgári jogi megállapodás. A mellékszolgáltatás önálló, sui generis társasági jogi jogintézmény. A mellékszolgáltatás a szolgáltatások széles körét

felölelheti, megnyilvánulhat dolog szolgáltatásában, tevékenység végzésében és helytállásra irányuló kötelezettség vállalásában, illetve tevékenységtől való tartózkodásban is. A mellékszolgáltatás lehet egyszeri és tartós szolgáltatás. A mellékszolgáltatás azonban szigorúan személyhez kötött szolgáltatás.

A mellékszolgáltatás szabályozásában fontos változást hozott a 2006. évi Gt. amely már nem ad szabályt a mellékszolgáltatás megszegésének következményeire. A mellékszolgáltatásra vonatkozó szabályozási kötelezettség csak a szolgáltatás pontos meghatározására szorítkozik. A szerződésszegés jogkövetkezményeinek meghatározása a társasági szerződés feladata.

6. A pótbefizetés ugyancsak a kft. sajátos önálló jogintézménye, amely szintén többet és mást jelent, mint a társasági jogilag rendezett tagi kölcsön. A pótbefizetést nem az teszi társasági jogi intézménnyé, hogy a társasági szerződés szabályozza, hanem az, hogy a polgári jogi kölcsönszerződéstől alapvetően eltérő vonásokkal rendelkezik. A polgári jog által szabályozott kölcsön tipikusan visszterhes ügylet, tehát az ügyleti kamat a szerződés velejárója, pótbefizetés esetén kamatkikötésre nincs lehetőség. A kölcsönszerződés alapján a hitelező által nyújtott szolgáltatás visszakövetelhető, a pótbefizetés a társaság fennállása alatt nem. A pótbefizetést teljesítő tag ez esetben nem válik hitelezővé. A pótbefizetés pontos előírása a hatályos törvény szerint a társasági szerződés feladata. Ez a törvényi előírás azonban fölveti azt a nehézséget, hogy a társuló feleknek a szerződés megkötésekor kell előre szabályozni egy olyan gazdasági helyzetet, amely még fel sem merült. Ezért a pótbefizetés szerződési szabályozása a gyakorlatban meglehetősen elnagyolt. Célszerű lenne a törvény olyan módosítása, amely szerint csak a pótbefizetés felső mértékét kelljen a szerződésben meghatározni, a pótbefizetés ütemezését, esedékességét stb. tehát a pótbefizetés teljesítésével kapcsolatos kérdések rendezését a taggyűlés hatáskörébe kellene utalni. A taggyűlés a társaság szükségletei alapján dönthetne a pótbefizetéssel kapcsolatos részletkérdésekről.

7. A korlátolt felelősségű társaság üzletrészének egyik legfontosabb jogosultsága a tagot megillető szavazati jog gyakorlása. A döntéshozatalban való tagi részvételt két tényező határozza meg. Egyfelől a taggyűlés határozatképessége,

másfelől pedig a tagot megillető szavazat mértéke. A határozatképesség 2006. évi új szabályozása szerint az egyszerű többséget igénylő kérdésekben a társasági szerződés a többségi jelenlétnél alacsonyabb részvételt is előírhat. A korlátolt felelősségű társaságban a döntési mértéket a törvény és a társasági szerződés határozza meg. A döntési mérték meghatározása a tagi érdekérvényesítés egyik legfontosabb eszköze. A 2006. évi törvény csökkentette a minősített többségű döntések körét, a tagsági szerződésbe történő jogalkotói beavatkozás mértéke csökkent. Új vonása a törvénynek, hogy a saját üzletrész megszerzésére vonatkozó döntés is kikerült a minősített többséget igénylő döntések közül. Mindehhez még hozzájárul az is, hogy a megszerezhető saját üzletrész felső mértékének korábbi korlátja is megszűnt.

Az egyhangúságot igénylő döntés a törvényi rendelkezések alapján továbbra is a társasági szerződés azon módosítására vonatkozik, amikor a módosítás a tag külön jogát csorbítaná. A szavazásból történő kizárás újraszabályozásával azonban az a tag, akinek jogát, jogviszonyát taggyűlési döntés érinti, ki van zárva a szavazásból. Célszerű lenne a törvény olyan tartalmú megváltoztatása, hogy a tag jogának szerződésmódosítással történő elvonására csak az érintett tag kifejezett hozzájárulásával, többlet kötelezettség megállapítására pedig csak kifejezett elvállalása esetén kerülhessen sor.

A szavazati jog gyakorlása társasági akaratképző elem. A szerződéskötési gyakorlatban is felmerült, hogy lehetséges-e a tagot társasági szerződési rendelkezéssel a szavazati jogból kizárni, azaz lehetséges-e korlátolt felelősségű társaság esetében megerősíteni a társaság tőkebefektető jellegét, létrehozni szavazati jogtól mentes un. osztalékelsőbbségi üzletrészt. A törvény tiltó rendelkezése hiányában célszerű lenne az ítélkezési gyakorlatnak megengedni az ilyen szerződéses megoldást, mert az feltétlenül elősegítené a társaságok pótlólagos tőkebevonási lehetőségét. A tagsági jogok komplex megközelítése alapján lehetőséget kellene teremteni arra, hogy a tagok a társasági szerződésben a jogaik gyakorlásáról és a jogaik mértékéről szabadon határozzanak. A szavazati jog társasági szerződési meghatározásában a jogszabály egyetlen követelményt állít föl, nevezetesen azt, hogy a szavazati jog mértékének egyértelműen megállapíthatónak kell lenni.

A szavazati jog gyakorlása alanyi jog. A szavazattól való tartózkodás jogi megítélése vitatott, egyes álláspontok szerint a tartózkodás elutasító szavazatnak minősül, más álláspontok szerint azonban a tartózkodás a szavazati jogtól való személyes távolmaradás, amely nem elutasítást, hanem a döntésből való semleges kimaradást jelent, ennek következtében - a szavazásból kizárásra vonatkozó törvényi szabály analógiája alapján a határozatképesség megállapításánál is figyelmen kívül kell hagyni a szavazástól tartózkodó tagot.

8. A nyereséghez való tagi jogosultság a kft. tagot megillető egyik alapjog. Társasági törvényünk az osztalékhoz való jogot diszpozitív szabállyal határozza meg. Egyes jogirodalmi álláspontok szerint ez a diszpozitivitás csak arra vonatkozik, hogy a tagok a társasági szerződésben a vagyonarányos nyereségfelosztás főszabályától térjenek el, arra azonban a szerződő feleknek nincs lehetősége, hogy egyes tagokat a nyereségből teljesen kizárjanak. Az üzletrészhez fűződő jogok komplex szemlélete esetén azonban más következtetésre juthatunk. Egy tagnak a társasági tevékenységben való részvételét nem kizárólag a nyereségben való részesedése motiválhatja. A korlátolt felelősségű társaság személyegyesítő jellegéből következően a társaság tagjait más tényezők is motiválhatják a társaságban való részvételre.

A tagnak a nyereséghez való hozzájutása nem csak a nyereség mértékének meghatározásától, hanem a nyereség kiosztásának a szabályozásától is függ. A nyereségkiosztásra nézve a társasági törvény nem ad semmilyen anyagi jogi szabályt. A gyakorlati tapasztalatok alapján célszerű lenne, ha a társasági szerződések tartalmaznának szabályokat a nyereség kiosztására vonatkozóan, és meghatároznák a nyereségkiosztásról szóló taggyűlési döntések kereteit.

A tagot a nyereségigényen túlmenően megilleti a likvidációs hányadhoz fűződő jog is. A likvidációs hányadhoz fűződő jog szabályozása a határozott időre létesített társaságok esetén bír különleges jelentőséggel. A határozott időre létesített kft.-k túlnyomó többségében a tagok a nyereséget nem osztalék formájában, hanem a likvidációs hányadhoz fűződő jog alapján realizálják.

9. A kisebbségi jog többrétű jogosultság. A kisebbségi jog egyfelől védelmet nyújt a kft. többségi szavazattal rendelkező tulajdonostársaival szemben, másfelől pedig védelmet nyújt a tagoknak az ügyvezetéssel szemben is. A kisebbségi jogokat szokásos kollektív jogok közé sorolni. A kisebbségi jognak ez a megjelölése arra utal, hogy a jogot a kft. tagjai akár együttesen és gyakorolhatják. A kisebbségi jog azonban nem feltétlenül kisebbségi és nem feltétlenül kollektív. A kisebbségi jogot a többség is gyakorolhatja.

A kisebbségi jog gyakorlása a korábbi jogi szabályozással ellentétben nem a vagyoni, hanem a szavazati mértékhez kötött. A törvénynek ezt a rendelkezését azonban célszerű lenne felülvizsgálni, és a kisebbségi jog gyakorlását vagylagosan a vagyoni, vagy a szavazati mértékez kötni. Ha a törvényi szabályok alapján a társasági szerződés – rt mintára – elsőbbségi üzletrészt alakít ki, az ilyen üzletrésszel rendelkező tagok a kisebbségi jog gyakorlásából ki vannak zárva.

10. A megtámadó jogot a jogirodalomban a kisebbségi jogok egyik fajtájának is tekintik, mivel a megtámadó jognak az a rendeltetése, hogy a kisebbség megakadályozza a többség jogszabálysértő döntésének végrehajtását. A megtámadó jog és a kisebbségi jog azonban döntően eltér egymástól a joggyakorlásra jogosult alanyok vonatkozásában, mert a megtámadó jogot tulajdoni hányadra és a szavazati jog mértékére tekintet nélkül a kft. valamennyi tagja gyakorolhatja, illetve a megtámadó jog alanya lehet a vezető tisztségviselő és a felügyelő bizottság tagja is. A megtámadó jog és a kisebbségi jog tárgya is jelentős eltérést mutat. A kisebbségi jog tárgya a törvényben nevesített három jog: taggyűlés összehívása, mérleg megvizsgálása és a kártérítési igény előterjesztése. Ezzel szemben a megtámadó jog kiterjed minden határozatra, amelyet a társaság hozott, ugyanakkor a kisebbségi jog gyakorlásához elegendő a vélt, vagy valós érdeksérelem, a megtámadó jog gyakorlására azonban csak kifejezett jogsértés estén kerülhet sor. A jogsértő társasági határozatok felülvizsgálatára a Gt. szabályai alapján akkor kerülhet sor, ha a megtámadás alapján lefolytatott perben a bíróság által alkalmazott jogkövetkezmény, nevezetesen a határozat hatályon kívül helyezése elegendő a jogsértés teljes és végleges orvoslásához.

11. Az információhoz való jog vizsgálata elsősorban a tag-ügyvezető viszony vonatkozásai miatt került a vizsgálódások előterébe, de az információhoz való jognak van tagi viszonyokat is érintő aspektusa. Az információhoz való jog gyakorlását a vezető tisztségviselő csak abban az esetben korlátozhatja, ha az információ kiszolgáltatása a társaság üzleti érdekét sérti. Az információtól elzárt tag a cégbíróságtól kérheti a jogvédelmet. Az ítélkezési gyakorlat – a cégbírósági eljárás nemperes eljárására tekintettel – az információs (betekintési) jog korlátozása miatti eljárást akkor tartja cégbírósági hatáskörben megoldhatónak, ha az ügyvezetés minden külön indok nélkül tagadja meg az információ kiadását. Az ítélkezési gyakorlatban nem alakult ki egységes elv az információt megtagadó ügyvezetői döntések elbírálásával kapcsolatosan. A társasági érdeksérelemre történő hivatkozás esetén az ügy rendezését egyes bíróságok peres eljárásban tartják megoldhatónak, azzal az indokolással, hogy a társasági érdeksérelem megállapítása bizonyítási eljárás lefolytatását igényli, az ügyvezető elutasító határozata a társaság szerve által hozott határozatnak minősül, amely ellen a tag a megtámadó jogával élve kereshet jogorvoslatot. Az ítélkezési gyakorlat azonban ma még nem egységes ebben a kérdésben. Célszerű lenne, ha a jogalkotó az információs jog megsértésére is – a kizárási perekhez hasonló – gyorsított peres eljárási lehetőséget biztosítana.

12. Az üzletrész átruházás a társaságtól történő megválás egyik legalapvetőbb eszköze. Az üzletrész átruházás elvi és gyakorlati problémákat egyaránt fölvet. A társasági törvény mindössze az üzletrész átruházás lehetőségéről rendelkezik, részletszabályokat a jogalkotó nem határoz meg. A Gt. mögöttes jogát jelentő Ptk. alkalmazás azonban problematikus, mert a hatályos Ptk. a jogok adásvételét nem teszi lehetővé. Az ítélkezési gyakorlat az üzletrész átruházására a dolog átruházásra vonatkozó szabályok alkalmazását terjesztette ki, és bevezette az üzletrészre az eszmei dolog fogalmát. Az ítélkezési gyakorlat ezzel az analógiával próbálta feloldani a Ptk. által el nem ismert, a Gt. által pedig nem szabályozott üzletrészeladás ellentmondásos helyzetét. Az analógia alkalmazása azonban újabb jogalkalmazási nehézségek forrása lett, az ítélkezési gyakorlatnak arra kellett választ adni, hogy mennyiben lehet

alkalmazni az üzletrészre, mint eszmei tulajdonra a dolog tulajdonára vonatkozó szabályokat, alkalmazható-e az üzletrész átruházás esetén a kellékszavatosság intézménye, vagy üzletrész eladás esetén mit kell érteni az eszmei dolog birtokbaadásán. A dolog analógia alkalmazási nehézségeinek hatására az ítélkezési gyakorlatban fokozatosan szorul vissza az üzletrész dologi megközelítése, és előtérbe került az üzletrésznek vagyoni értékű jogként való felfogása. Az üzletrész átruházás körüli jogi bizonytalanságok felvetik a jogátruházásra vonatkozó Ptk. szabályok megalkotását, vagy a Gt.-ben történő önálló szabályozását.

13. Az üzletrész átruházás mellett az üzletrész bevonása az a jogintézmény, amely lehetővé és egyben kötelezővé teszi a társasági tag számára a társaságtól történő megválást. Az üzletrész bevonása a társasági tag és a tag vagyonának egymástól történő elválasztása. Az üzletrész bevonása célja szerint kettős funkciót valósíthat meg. Egyfelől biztosíthatja a társaság számára azt, hogy kivezesse azt a vagyont (üzletrészt), amely mögött a tag megszűnt, másfelől azonban az üzletrész bevonás biztosíthatja azt is, hogy a kilépési szabályok hiányát pótolja, azaz az érintett tag tervszerűen válhasson meg a társaságtól.

14. A kft. szerződésszegés jogkövetkezményeiben – szemben a polgári jogi szabályozással – nem a reparációs cél, hanem a represszív-preventív cél az elsődleges. Míg a polgári jogi áruviszonyon alapuló szerződés megszegésének szankciói reparatív jellegűek, addig a társasági szerződés megszegésének szankciói represszív–preventív jellegűek. A polgári jogi szankció célja a károsult vagyonában beálló csökkenés helyreállítása, a társasági szerződés megszegésére adott jogalkotói válasz pedig a társaság megvédése a veszélyeztető magatartásoktól. A társasági szerződés megszegése megnyilvánulhat nevesített szerződésszegő magatartásokban is, de megnyilvánulhat az együttműködési kötelezettség megszegésében is, amelynek következménye a kölcsönös bizalom megromlása. A társaság ellenes veszélyeztető magatartások szankcionálása éppen azt a célt szolgálja, hogy a társaság károsodása ne következzen be. Ezt a szabályozási módot igényli a kft.-vel jogi kapcsolatot létesítő többi piaci szereplő védelme (munkavállalók védelme, hitelezők védelme). Az

ítélkezési gyakorlatnak a tagkizárás megítélésénél ebből a jogalkotói célból kellene kiindulni.

15. A kft. tagok belső viszonyait a társasági szerződésen kívül a szindikátusi szerződés is meghatározhatja. A társasági szerződés és a szindikátusi szerződés szoros összefüggésben van egymással. A társasági szerződés a társuló tagok között tartós és szervezetszerű együttműködést létesít, a szindikátusi szerződés a szerződő felek között ugyancsak tartós együttműködést létesít. Ezek az elemek azonosak a két szerződés között, azonban a szindikátusi szerződésből hiányzik a felek közötti szervezetszerű kapcsolat. A szindikátusi szerződés a szerződő felek között közvetlen jogviszonyt keletkeztet. A társasági és szindikátusi szerződés közötti szoros kapcsolat eredményezi azt, hogy a gyakorlatnak számos elhatárolási problémával kell szembenézni. A szindikátusi szerződés alanyi köre általában megegyezik a kft. tagi körével, ez a kft. személyes jellegéből következik.

A szindikátusi szerződés gyakran tölt be társasági előszerződési funkciót, amikor a tagok abban állapodnak meg, hogy egymással társasági szerződést fognak kötni. Ennek a sajátos funkciónak ezért van jelentősége, mert a szó szoros értelmében vett társasági előszerződés megkötésére nem kerülhet sor. A bíróságnak ugyanis nincs lehetősége arra, hogy ítélettel társasági szerződést hozzon létre a tagok között, mert a társasági szerződés nem a Ptk. hanem a Gt. hatálya alá tartozó jogügylet. Ha a felek a szerződésben vállalt kötelezettségüknek nem tesznek eleget, akkor e szerződésszegő magatartásnak a szindikátusi szerződésben rögzített jogkövetkezménye lesz. Ez indokolja azt, hogy a szindikátusi szerződésben a szerződésszegési jogkövetkezmények esetre szabott rendszerét kell kialakítani. A szindikátusi szerződések szerepe a vállalat felvásárlások és kivásárlások területén mutat növekvő jelentőséget.

IV. Az eredmények hasznosíthatósága és hasznosulása

A hasznosítás egyik fontos területe a jogalkotás. Az időszakonként felülvizsgálatra kerülő társasági törvény módosításához a dolgozatban igyekeztem

kimunkálni azokat a javaslatokat, amelyek lehetővé tennék azt, hogy a korlátolt felelősségű társaság tagjai közötti viszony kiegyenlítettebb legyen, a kisebbségi tagok számára is kiszámítható kockázatot jelentsen a társaságban való részvétel.

A dolgozat eredményeinek másik hasznosítási területe a jogalkalmazás. Az egyes jogok és kötelezettségek tartalmi feltárása, és rendszerszemléletű kezelése, a dogmatikai megközelítés a jogok, és kötelezettségek belső logikájának feltárása lehetőséget teremt arra, hogy a jogalkalmazók a társasági szereplők – a jogalkotó által elismert - érdekeinek megfelelően hozhassák meg döntésüket. A dolgozat elemzései hozzásegíthetik a jogalkalmazókat ahhoz, hogy biztosabb képet alkothassanak abban a kérdésben, hogy mikor kell jogi eszközökkel a társasági viszonyokba beavatkozni.

A dolgozat eredményei hasznosíthatóak az oktatásban. A Budapesti Corvinus Egyetemen, már több mint egy évtizede folyik gondozásomban a Társasági jogi esetek c. tárgy oktatása, amely kötelező szaktörzs-tárgy a vállalatértékelés szakirányos, a befektetés-elemző, és pénzügyszakos hallgatók számára. E tárgy a közgazdász képzésben gyakorlat orientált szemléletben dolgozza fel a Gt. szabályait. Elsősorban abban a megközelítésben, hogy az egyes befektetők gazdasági céljai hogyan érvényesíthetőek a társasági jog eszközrendszerével, illetve az egyes befektetések értékét hogyan határozzák meg a társasági szerződés rendelkezései.

V. Publikációs lista

A dolgozat tárgykörében megjelent publikációk:

1. A szindikátusi szerződés a társasági és a polgári jog határán. Gazdaság és Jog 1993. 10. szám 16-18. p.

2. A személyes közreműködés értelmezési problémái a gazdasági társaságokról szóló törvényben. Gazdaság és Jog 1996. 5. szám 7-9.p.

3. Az üzletrész felosztás szabályozása a Gt.-ben. Céghírnök 2001./5. szám 5-6.p.

4. A társasági szerződés megszegése, a tagkizárás intézménye. Gazdaság és Jog 2002. 5. szám 3-10.p.

5. A dolgozói részvénykibocsátás gyakorlati kérdései. Gazdaság és Jog 2005 11. szám 9-13.p.

6. Szerződéstár (Szerk: Sáriné Simkó Ágnes) HVGORAC, Budapest, 2005. (Társszerző. 5-94/10/4 p.)

7. Az üzletrész átruházás egyes kérdéseiről. In: Sárközy Tamás Ünnepi kötet. (szerk: Pázmándi Kinga) HVGORAC, Budapest, 2006. 9-26. p.

8. A pótbefizetés egyes kérdései a gazdasági társaságokról szóló 2006.évi törvényben. Gazdaság és Jog 2006. 10. szám 12-15. p.

9. A mellékszolgáltatás fogalma, a törzsbetét szolgáltatástól, mint főszolgáltatástól való elhatárolása. Gazdaság és Jog 2007. 3. szám 3-8. p.

10. A kisebbségi jogok a gazdasági társaságokról szóló törvényben. Gazdaság és Jog 2007. 5. szám 8-12. p.

II. Jelentősebb tankönyvek, jegyzetek:

1. Jogi alaptan. Aula, Budapest, 2002. 1-4. kiadás (157.p)

2. Kötelmi jog. Egyetemi jegyzet. Közzéteszi a Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem.1- 4., átdolg. kiad. [Bp.] Aula, Budapest, 2001.

3. A gazdaság dinamikájának joga. (szerk: Sárközy Tamás) Aula, Budapest, 2003. (5-181.p. 383 - 400.p.)

4. Balásházy Mária - Pázmándi Kinga - Sárközy Tamás, Sárközy (szerk): Üzleti jog. Kiadja a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság és Társadalomtudományi kar. Bp. Typotex K. 2006. 227 p. /Baccalaureus scientiae tankönyvek. (15- 67.p.)

5. Balásházy Mária- Pázmándi Kinga- Sárközy Tamás: Vállalati jog. Aula Kiadó, Budapest, 2006 Bologna –Tankönyvsorozat (15- 67.p.)

6. Gazdasági jog. (szerk: Herbst Árpád) II. és IV.rész (kötelem és társaság) HEFOP elektronikus tankönyvek 2006.
http://odin.agr.unideb.hu/hefop

7. Balásházy et.al.: Üzleti tervezés 3..2..1
EDE Hungary, MVA, PHARE, 1996 (24-43.p.)
(Második átdolgozott kiadás 1997)

I. Zusammenfassung der gestellten Forschungsaufgabe

Der Gegenstand der Abhandlung besteht in der Prüfung der Eigenschaften der Innenverhältnisse der Gesellschafter von Gesellschaften mit beschränkter Haftung. Der Gesellschaftsvertrag ist aufgrund der rechtswissenschaftlichen Definition ein Vertrag, in dem sich die vertragsschließenden Parteien auf demselben Pol der Warenverhältnisse befinden, das Rechtsverhältnis zwischen den Parteien beruht auf Vertrauen und realisiert eine dauerhafte und organisatorische Zusammenarbeit unter den Gründungspartnern. Der gleiche Pol des Warenverhältnisses bedingt eine Interessengleichheit der Gesellschafter. Bei der Besichtigung der nach außen gerichteten, separaten Rechtssubjektivität der Gesellschaft ist es eigentlich richtig, wenn die Interessengleichheit der Gesellschafter betont wird. Gerade wegen der vertraglichen Gründung setzt die Gesellschaft nicht nur Außen- sondern auch Innenbeziehungen voraus. Von Außen gesehen zeigen die Gesellschafterverhältnisse eine monolithische Einheit an, obwohl die Innenbeziehungen ganz anders funktionieren. Nachdem die Gesellschaft die Rechtsubjektivität erlangt, wandelt sich das Beziehungssystem unter den Gesellschaftern bedeutend um. Die Innenbeziehungen unter den Gesellschaftern werden nicht beschrieben, wenn der Gesellschaftsvertrag von Außen betrachtet wird. Unter den Umständen des Privateigentums können die Inhaberrechte differenziert erscheinen. Die Eigentümer haben notwendigerweise artikulierte Einzelinteressen, also Privatinteressen, welche von der Rechtsordnung (einschließlich der Gesetzgebung und in weiterem Sinne auch der Rechtsanwendung) geschützt werden müssen.

Die inneren Gesellschaftsverhältnisse zeigen aber bedeutende Abweichungen pro Rechtsform der Gesellschaften auf: die Innenverhältnisse sind rechtsformabhängig.

Eine grundsätzliche Anforderung der Marktteilnehmer gegenüber dem Recht ist die Berechenbarkeit. Aufgrund der Berechenbarkeit können die Marktteilnehmer beurteilen, was für Chancen sie zur Verfügung über die Wirtschaftsgüter haben, bzw.

macht das Recht für berechenbar, wie sie über diese Wirtschaftsgüter in der Zukunft unter bestimmten Bedingungen verfügen können.

In dieser Abhandlung habe ich geprüft, wie die Rechtsvorschriften, die gerichtliche Rechtsanwendung und die Vertragspraxis zum Schutz der Eigentümerinteressen der Gesellschafter dienen, welche alternative Möglichkeiten der Rechtsauslegung sich zum Schutz dieser Interessen anbieten.

Hinsichtlich des Themas dieser Abhandlung werden grundsätzlich die Innenbeziehungen der GmbH untersucht, diese Untersuchung kann aber selbstverständlich auch von den Außenbeziehungen der Gesellschaft mit beschränkter Haftung nicht getrennt werden. Die Innen- und Außenbeziehungen verflechten sich nämlich oft und beeinflussen einander. In dieser Abhandlung haben aber die Vertragsverhältnisse der Gesellschafter eine Priorität. Die GmbH ist einerseits ein Rechtssubjekt, anderseits aber auch eine Personenvereinigung, wobei deshalb die Dialektik der Außen- und Innenverhältnisse vielleicht am reinsten zur Geltung kommt. Ein weiterer Grund für die Auserwählung der Gesellschaft mit beschränkter Haftung war, dass die Gesellschaft mit beschränkter Haftung vom Erscheinen der Gesellschaftsgesetze an die beliebteste Rechtsform der Gesellschaften ist.

Zielsetzungen dieser Abhandlung:

- Bekanntgabe des Verordnungsentwurfs der Europäischen Union über die Gründung einer EU-GmbH, welche Verordnung – wenn der Entwurf angenommen wird – durchaus große Auswirkung auf die nationalen Gesellschaftsrechte haben wird.

- Prüfung einer Schlüsselfrage der Regelung der Gesellschafterrechte in den Gesellschaften mit beschränkter Haftung: der Prinzipienfrage der verbindlichen und dispositiven Regelung. Die Dispositivität schafft die Möglichkeit dafür, dass die Gesellschafter einer GmbH ihre artikulierten und getrennten Interessen geltend machen können. Die Gesellschafterinteressen können aber mit Rücksicht auf die Partnerschaft – im Gegensatz zu den Verträgen, die eine Warenbeziehung herstellen – im Rahmen der Kooperationspflicht geltend gemacht werden. Die Prinzipienfragen der Zusammenarbeit unter den Gesellschaftern müssen deshalb geprüft werden, die

Kooperation verbindet nämlich die Gesellschafter, die durch die Eigentümerinteressen getrennt werden.

- Analysieren und Erschließen des Inhalts der einzelnen, mit einem Geschäftsanteil verbundenen Rechte und Verpflichtungen, Erschließen der Möglichkeiten, welche durch die Rechtsvorschriften sichergestellt und durch die Beurteilungspraxis genehmigt werden. Die Rechte und Verpflichtungen müssen aber komplex betrachtet werden und auch die Wechselwirkungen von Rechten und Verpflichtungen müssen geprüft werden.

- Prüfung des heikelsten Punktes der GmbH-Regelung, der Frage vom Exit der Gesellschafter. Die praktischen Erfahrungen zeigen, dass alle Formen des Ausscheidens aus der GmbH juristische Risiken haben. Das Exit- Risiko trifft alle Beteiligten der GmbH. Die Gesellschafter in Minderheitsposition, weil sie keine Möglichkeit haben, den Gesellschaftsvertrag zu kündigen; die Gesellschafter in Mehrheitsposition, weil die Institution des Gesellschafterausschlusses einen beschränkten Schutz gegenüber dem missbräuchlichen Verhalten der Minderheit sicherstellt. Prüfung der Risiken, die in der Übertragung und Einziehung der Geschäftsanteile zu erfahren sind.

- Prüfung der Faktoren, welche die Gesellschafter einer GmbH zum Abschluss eines Syndikatsvertrags veranlassen.

II. Methoden und Quellen der Forschung

Zur Zusammenstellung der Abhandlung verwendete ich die Quellen der Rechtspraxis, nahezu hundert Gerichtsurteile, Beschlüsse, GmbH-Verträge und analysierte diese. Die Abhandlung ruht auf breiter Basis praktischer Fälle. Ich prüfte auch die veröffentlichten Gerichtsurteile und – wo es möglich war – die Geschichtlichkeit dieser und wies nach, wie sich die Beurteilungspraxis in derselben Rechtsfrage änderte und was für eine Auswirkung diese Änderung auf die Vertragspraxis hatte.

Ich verwendete die in der Fachliteratur publizierten Ergebnisse. Ich stützte mich auf die umfassenden Kommentare hinsichtlich des Gesellschaftsgesetzes, welche

durch Péter Miskolczi-Bodnár, Tamás Sárközy, Tibor Nochta - Ferenc Zóka - Ferenc Zumbók und Frau József Gabányi verfasst erschienen, auf den Kommentar von Tibor Lőw hinsichtlich des Gesetzes V. aus dem Jahre 1930, auf die Monographien über die Gesellschaften mit beschränkter Haftung, sowie auf die gegenständlichen Artikel und größere Studien, welche hauptsächlich in den Blättern Gazdaság és Jog (Wirtschaft und Recht), Magyar Jog (Ungarisches Recht) und Jogtudományi Közlöny (Rechtswissenschaftliche Mitteilungen) erschienen.

Beim Erstellen dieser Abhandlung strebte ich die vergleichende Sichtweise an. Mit Rücksicht auf die deutschen Wurzeln der Gesellschaft mit beschränkter Haftung beobachtete ich hauptsächlich die deutsche Regelung und Literatur, ich untersuchte aber auch die bezüglichen Gebiete der russischen und tschechischen GmbH-Regelung.

Hinsichtlich der EU-Regelung habe ich die Internet-Quellen, die im Internet veröffentlichten Rechtsmaterialien sowie die Empfehlungen des Europäischen Parlaments als Grundlage angenommen, damit ich die EU-Schnittstellen für die Empfehlungen zur Weiterentwicklung der ungarischen GmbH-Regelung finden kann.

In der Abhandlung verwendete ich eine retrospektive Methode zur Untersuchung der Änderungen der GmbH-Regelung. Ich überblickte die geschichtliche Entwicklung der Rechte und Verpflichtungen von dem Gesetz V/1930 an bis zum zuletzt verabschiedeten Gesellschaftsgesetz 2006.

Beim Analysieren der Änderungen der Rechtsvorschriften überprüfte ich selbst die Normänderungen, aufgrund des Systemdenkens prüfte ich aber auch, welche weitere Folgen die Tatsache der Normänderung auf andere, die Gesellschaften mit beschränkter Haftung regelnde Normen hat.

Bei der Prüfung des Inhalts der Gesellschafterrechte und Verpflichtungen beschäftigte ich mich auch mit den Fragen der Abgrenzung, die ein grundsätzliches Mittel der Begriffsbildung ist. Die Abgrenzung wollte ich in mehreren Richtungen realisieren. Einerseits wollte ich die Institutionen der Gesellschaften mit beschränkter Haftung von den ähnlichen Institutionen sonstiger Gesellschaftsformen, wie offene Handelsgesellschaften, Kommanditgesellschaften und Aktiengesellschaften abgrenzen, damit die Rechtsform GmbH besser kennen gelernt werden kann. Eine andere Richtung des Abgrenzungsbestrebens war die Abgrenzung von den verwandten

Institutionen laut Gesetz IV/1959 über das Zivilgesetzbuch. Mit der Hilfe dieser Abgrenzungen kann die oft gestellte Frage beantwortet werden, ob es um eine selbständige Rechtsinstitution der GmbH geht – wie z.B. die Nebenleistung, Nachschüsse, Gemeineigentum, Vorkaufsrecht – oder nicht. Die selbständigen GmbH-Regeln stehen völlig unter objektiver Wirkung des Gesellschaftsgesetzes, während im Falle der nicht selbständigen Institutionen auch die Vorschriften des Zivilgesetzbuchs als Hintergrundsnorm des Gesellschaftsgesetzes verwendet werden dürfen.

III. Ergebnisse der Forschung und Möglichkeiten der Ausnutzung

1. Gemäß dem gegenwärtigen Entwurf würden die europäischen Privatgesellschaften nicht auf der Basis der nationalen Gesellschaftsrechte, sondern aufgrund des Europarechts gegründet, wenigstens hinsichtlich der Vorschriften des Gesellschaftsrechts. Hinsichtlich der EU-Gesellschaften würden also in erster Linie das Gemeinschaftsrecht und die europäischen Richtlinien maßgebend sein. Das Nationalrecht des Sitzlandes würde nur dann verwendet, wenn die gegebenen Vorschriften die gleichen Geschäftsbedingungen für die EU-Gesellschaft und für die nationalen Gesellschaften sicherstellen. Die angenommenen Empfehlungen des Parlaments projizieren die Annahme einer Gesellschaftskonzeption, nach der die Gründer einer europäischen Gesellschaft sogar Subjekte des gleichen Landes sein können. Mit dieser Regelung würde die europäische Rechtsform den Rechtsformen der nationalen Gesellschaften gleichgestellt, und könnte gleichzeitig eine Alternative der nationalen Rechtsformen sein. Nach dem Entwurf würden die Gründungsgesellschafter im Vergleich mit den Nationalrechten eine bedeutend größere Vertragsabschlussfreiheit haben. Die Regeln des Statutentwurfs stellen einerseits die Möglichkeit für die Gesellschaft sicher, dauernd auf dem Markt zu bleiben, und für die Gesellschafter die Möglichkeit, aus den unhaltbaren Gesellschaftsbeziehungen auszuscheiden, wenn die Zusammenarbeit weder durch eine Vertragsänderung noch durch die Sicherstellung der Austrittsmöglichkeit fortgesetzt werden kann.

2. Bei den Personen- und Kapitalgesellschaften, so auch bei den Gesellschaften mit beschränkter Haftung verstärkt sich die Tendenz, dass die Vertragsabschlussfreiheit immer größer wird. Eine der wichtigsten Fragen der juristischen Regelung der Gesellschaften mit beschränkter Haftung ist die Frage der verbindlichen und dispositiven Regelung. In der verbindlichen Regelung des Gesellschaftsvertrags tritt der Eingriff des Staates in den Vertrag statt der Vertragsinteressen der Gründungsgesellschafter in den Vordergrund. Bei der verbindlichen Regelung bestimmt der Gesetzgeber die Rahmen, in denen die vertragsschließenden Parteien die Möglichkeit haben, ihre Interessen geltend zu machen. Bei der verbindlichen Regelung bestimmt der Gesetzgeber die Verteilung der Rechte und Verpflichtungen, während bei dispositiver Regelung die vertragsschließenden Parteien Recht haben, ihre Rechtsverhältnisse selbst zu bestimmen. Die Verbindlichkeit – Dispositivität – Imperativität sind alte Begriffe, aber nicht mit unveränderlichem Inhalt, und es gibt keine einheitliche wissenschaftliche Definition für diese Begriffe. Die dispositive Regelung bedeutet einerseits, dass die Vertragsparteien berechtigt sind, von den durch den Gesetzgeber für die typischen Rechtverhältnisse vorgeschriebenen Regeln hinsichtlich der Rechte und Verpflichtungen abzuweichen. Neben der die Abweichungen genehmigenden und lückenfüllenden Regelung bedeutet die dispositive Regelung auch das für die Gesellschafter vom Gesetzgeber sichergestellte Regelungsrecht. Im Falle des Regelungsrechts schreibt der Rechtsgeber nur vor, welche Fragen von den Seiten in einem Vertrag geklärt werden müssen, darüber verfügt er aber nicht, wie es gemacht werden soll. Die juristische Regelung der Gesellschaften mit beschränkter Haftung sollte nur auf Gebieten verbindliche Regeln verwenden, wo die Tätigkeit der Gesellschaft Gläubiger- oder Arbeitnehmerinteressen trifft.

In unserer geltenden GmbH-Regelung – obwohl sich die Menge der dispositiven Regeln im Vergleich mit dem vorherigen Gesetz erhöhte – ist die Hauptregel doch die verbindliche Regelung, wodurch der Eingriff in den Gesellschaftsvertrag durch den Staat und die Gerichte vermehrt werden kann. Es wäre

deshalb zweckmäßig, die dispositive Regelung für die Gesellschaftsverträgen wiederherzustellen.

3. Die Lösung der potentiellen Gesellschafterkonflikte und die Bestimmung des von den Gesellschaftern zu erwartenden Verhaltens zu einander würden bedeutend unterstützt, wenn das Gesellschaftsgesetz die Kooperationspflicht auch bezüglich der GmbH-Gesellschafter als ein selbständiger Grundsatz deklarieren würde. Die Bestimmung des Verhaltensfaktors wäre unbedingt wohlbegründet. Zum Grundsatz der Kooperationspflicht laut Privatgesetzbuch kann man zurzeit nur durch Umwege hingelangen. Die für die zivilrechtlichen Rechtsverhältnisse auf der Basis der Gleichordnung vorgeschriebene Kooperationspflicht hat einen anderen Inhalt als die von den GmbH-Gesellschaftern erwartete Zusammenarbeit. In den bürgerlichen Rechtsverhältnissen auf der Basis der Gleichordnung erstreckt sich die, die Vertragsparteien belastende Kooperationspflicht darauf nicht, dass die am Rechtsverhältnis beteiligte andere Seite ihren Anspruch an Interessengeltendmachung einschränken sollte. In einer dauerhaften und auf Vertrauensprinzip basierenden Gesellschaft mit beschränkter Haftung bedeutet die Kooperationserwartung gegenüber den Gesellschaftern höhere Anforderungen, die sich auch auf die Selbsteinschränkung der artikulierten Privatinteressen erstrecken können. Die im Gesellschaftsgesetz geregelte Kooperationspflicht würde die Möglichkeit eröffnen, dass sich diese spezifische Beurteilungspraxis entfalten könnte, nach der von jedem Gesellschafter angefordert würde, die Zusammenarbeit miteinander und auch gegenüber der Gesellschaft zu realisieren. Die Verletzung dieser Kooperationspflicht könnte auch den Ausschluss des getroffenen Gesellschafters mit sich bringen. Der Beurteilungspraxis stehen zurzeit nur die Regeln des Missbrauchs des ZGB - Rechts zur Verfügung. Es ist bekannt, dass sich die Beurteilungspraxis davor meistens verschließt, den Missbrauch des Rechts festzustellen.

Die Kooperationspflicht bewegt zum positiven Verhalten und kann die Möglichkeit schaffen, dass die Folgen der im Gesellschaftsvertrag und in den Gesellschafterrechten manifestierten „Rechtsungleichheit“ in vernünftigem Rahmen eingeschränkt werden können.

Im geltenden Recht hat/haben der/die Gesellschafter in der Minderheit kein wirksames Instrument im Hand, die Interessengegensätze zwischen den Gesellschaftern behandeln zu können. Es gibt mehrere Möglichkeiten, mit deren Hilfe das Problem behandelt werden könnte. Die Rückkehr zur Bestimmung des Gesetzes V/1930 könnte überlegt werden, nach der die Minderheit die gerichtliche Auflösung der Gesellschaft beantragen konnte, wenn die Erhaltung des Gesellschaftsverhältnisses für die Minderheit durch die Gesellschaftszielsetzung oder einen anderen wichtigen Grund unmöglich gemacht wurde. Die gerichtliche Kontrolle könnte Schutz gegen die unbegründeten Anforderungen bieten. So ein spezielles Minderheitenrecht wird z.B. auch im russischen GmbH-Gesetz sichergestellt. Es könnte aber auch ermöglicht werden, dass ein Gesellschafter – wenn bestimmte Bedingungen bestehen – den Kauf seines Geschäftsanteils durch eine Klage gegen den weiteren Gesellschaftern fordert, wenn das Bestehen der Partnerschaft unmöglich wird. Es wäre zweckmäßig, wenn die ungarische Rechtsregelung der Tendenz angepasst würde, die ein direktes Rechtsverhältnis zwischen den Gesellschaftern herstellt, wodurch die Schutzfähigkeit der Minderheit gegenüber der Übermacht der Mehrheit bedeutend größer würde.

In unserem geltenden Recht können Regelungsprobleme auch hinsichtlich der Gesellschafter ausgewiesen werden, die aus mehreren Rechtssubjekten bestehen. Das Gesellschaftsgesetz verfügt darüber, dass die ZGB - Vorschriften bezüglich der Eigentumsgemeinschaft im Falle von Eigentumsgemeinschaften als Inhaber eines Geschäftsanteils verwendet werden müssen; die ZGB - Vorschriften bezüglich der Eigentumsgemeinschaft können aber in den Innenverhältnissen einer Gesellschaft nicht verwendet werden. Infolge der durchgeführten Privatisierung bestehen aber Geschäftsanteile im Gemeineigentum in Ungarn in großer Anzahl. Es sollte aber für die Gesellschafter, die als eine Eigentumsgemeinschaft über einen Geschäftsanteil verfügen, das Recht – statt des Verweisens auf ZGB – sichergestellt werden, ihre Rechtsverhältnisse untereinander durch Vereinbarungen zu klären.

4. In einer Gesellschaft mit beschränkter Haftung fasst der Geschäftsanteil die Gesellschafterrechte zusammen. Die Voraussetzung der Bewerbung eines Geschäftsanteils ist die den Gesellschafter belastende Zahlungspflicht hinsichtlich der

Stammeinlage. In der Gründungsphase übernehmen die Gesellschafter Verpflichtungen gegenüber einander. Die Bezahlung der Stammeinlage und die Erwerbung des Geschäftsanteils sondern sich voneinander scharf an. Nachdem die GmbH die Rechtssubjektivität gewinnt, folgt das Erlangen des dem Gesellschafter zukommenden Geschäftsanteils und der Gesellschafterrechte aus der Bestimmung des Gesetzes. Der Geschäftsanteil ist ein Eigentumserwerb aufgrund des Gesetzes. Die Absonderung der Stammeinlage und des Geschäftsanteils trennt gleichzeitig auch die Schuldverhältnisse sowie den Organisations- und Personenstand der GmbH. Die Phase des Schuldverhältnisses zwischen den Gesellschaftern wird mit der Eintragung der Gesellschaft in den Hintergrund gedrängt, mit dem Erlangen der Rechtssubjektivität der GmbH haben die Gesellschafter als vertragsschließende Parteien kein Recht mehr, direkt gegenüber einander aufzutreten, die Vertragsparteien sind nicht mehr berechtigt, ihre Ansprüche unmittelbar geltend zu machen, in der GmbH besteht nur ein Rechtsverhältnis zwischen dem Gesellschafter und der Gesellschaft. Die Rechtssubjektivität der Gesellschaft schneidet die direkten Beziehungen der Gesellschafter ab, ein Gesellschafter kann seine Ansprüche gegenüber einem anderen Gesellschafter direkt nicht geltend machen.

Im System der sich an den Geschäftsanteil geknüpften Rechte, können normative, also auf gesetzlichen Bestimmungen beruhende Berechtigungen und Verpflichtungen sowie auf Geschäftsbasis beruhende Berechtigungen und Verpflichtungen – die sich aus den spezifischen Bestimmungen des Gesellschaftsvertrags ergeben – unterscheidet werden. Eine spezifische Kategorie der mit dem Geschäftsanteil verbundenen, auf Geschäftsbasis beruhenden Rechte ist das Sonderrecht, das laut § 153 des Gesellschaftsgesetzes aus dem Jahre 2006 nach wie vor behalten wurde. Vor dem Inkrafttreten der Gesellschaftsgesetzes aus dem Jahre 1988 sind Rechtsfolgen nicht nur des materiellen Rechts sondern auch die der Handelsregistrierung zu dem einem Sonderrecht unterstehenden Geschäftsanteil dazugekommen, bis heute verlor es aber seine Aktualität. Werden die an den Geschäftsanteil geknüpften Rechte aus dem Gesichtspunkt geprüft, in welchem Rechtsverhältnis diese Rechte bzw. Verpflichtungen realisiert werden, werden wir erfahren das ein Rechtsverhältnis zwischen den einzelnen Gesellschaftern während

dem Vorgang der Gesellschaftsgründung hergestellt wird, mit der Phase der Gesellschaftsgründung verbunden ist.

5. Die den Gesellschafter belastende grundsätzliche Vermögensleistung ist die den Gesellschafter belastenden Zahlungspflicht hinsichtlich der Stammeinlage. Das neue Gesellschaftsgesetz aus dem Jahre 2006 führte eine bedeutende Liberalisierung in der Regelung der Sacheinlage ein. Ähnlich wie im ersten Gesellschaftsgesetz wird das Einbringen aller Sachen und Rechte ermöglicht, welche Sachen und Rechte einen Wert haben, die gesetzliche Anforderung bezüglich der Verkehrsfähigkeit erschien aber in den geltenden Vorschriften nicht. Die Verkehrsfähigkeit der Sacheinlage ist eine grundsätzliche Anforderung aus Sicht der Einbringbarkeit, die geltende Rechtsregelung ermöglicht aber auch, dass der Gesellschaftsvertrag den weiteren Verkehr der Sacheinlage verbietet; diese Tatsache erscheint als eine, den Wert der Sacheinlage und nicht als die Tatsache der Einbringbarkeit treffende Frage.

Die den Gesellschafter belastende Vermögensleistung kann auch eine so genannte Nebenleistung sein. Die Nebenleistung ist eine den Wirtschaftszwecken der Gesellschaft dienende Leistung mit Vermögenswert. Die gleiche Eigenheit der Nebenleistung und der Leistung der Stammeinlage besteht darin, dass beide Vermögensleistungen sind; gleichzeitig haben sie aber auch bedeutende Abweichungen. Die Nebenleistung wird im Gesellschaftsgesetz geregelt, die Nebenleistung hat deshalb inhaltlich eine breitere aber auch andere Bedeutung als eine zivilrechtliche Vereinbarung, die durch ein Instrument des Gesellschaftsrechts verstärkt wird. Die Nebenleistung ist eine „Rechtsinstitution sui generis" des Gesellschaftsrechts. Eine Nebenleistung kann einen breiten Kreis der Leistungen umfassen, kann in der Leistung einer Sache, in der Durchführung einer Tätigkeit, in der Übernahme einer Verantwortung bzw. auch im Verzicht auf eine Tätigkeit manifestiert werden. Die Nebenleistung kann eine einmalige und eine dauerhafte Leistung sein. Die Nebenleistung ist aber strengst persongebundene Dienstleistung.

Das Gesellschaftsgesetz aus dem Jahre 2006 brachte eine wichtige Änderung der Regelung der Nebenleistung mit, insofern die Folgen der Verletzung der Nebenleistung nicht mehr geregelt wird. Die Verpflichtung hinsichtlich der Regelung

der Nebenleistung bezieht sich ausschließlich auf die genaue Bestimmung der gegebenen Dienstleistung. Die Rechtsfolgen einer Vertragsverletzung müssen im Gesellschaftsvertrag bestimmt werden.

6. Der Nachschuss ist gleichfalls eine spezifische selbständige Rechtsinstitution der GmbH, der gleichfalls mehr und was anderes bedeutet, als das im Gesellschaftsrecht geregelte Gesellschaftersdarlehen. Der Nachschuss ist nicht deshalb eine Institution des Gesellschaftsrechts, weil er im Gesellschaftsvertrag geregelt wird, sondern weil er über von einem zivilrechtlichen Darlehensvertrag grundsätzlich abweichende Eigenschaften verfügt. Das vom Zivilrecht geregelte Darlehen ist ein typisches entgeltliches Geschäft, der Geschäftszins ist also eine Folge des Vertrags; es gibt keine Möglichkeit, für den Fall eines Nachschusses Zins auszubedingen. Aufgrund eines Darlehensvertrags kann dass vom Gläubiger geleistete Darlehen zurückgefordert werden, während ein Nachschuss im Laufe des Bestehens der Gesellschaft aber nicht. Der den Nachschuss leistenden Gesellschafter wird in diesem Fall kein Gläubiger. Der Nachschuss muss im Sinne des gültigen Gesetzes im Gesellschaftsvertrag genau vorgeschrieben werden. Diese gesetzliche Vorschrift wirft aber die Schwierigkeit auf, dass die vertragsschließenden Parteien eine Wirtschaftssituation beim Abschluss des Vertrags im Voraus regeln sollten, die in der Wirklichkeit eigentlich noch gar nicht eingetreten ist. Die vertragliche Regelung des Nachschusses ist in der Praxis ziemlich oberflächlich. Es wäre zweckmäßig, das Gesetz derart zu ändern, dass nur die obere Grenze eines eventuellen Nachschusses im Gesellschaftsvertrag vorgeschrieben werden muss, während die Timing, Fälligkeit usw., also die Klärung der Fragen bezüglich der Erfüllung der Leistung des Nachschusses in den Wirkungskreis der Gesellschafterversammlung zu verweisen sind. Die Gesellschafterversammlung könnte eine Entscheidung aufgrund der Bedürfnisse der Gesellschaft über die Details in Verbindung mit dem Nachschuss treffen.

7. Eine der wichtigsten Berechtigungen eines Geschäftsanteils der Gesellschaft mit beschränkter Haftung ist die Ausübung des dem Gesellschafter zukommenden Stimmrechts. Die Gesellschafterteilnahme an der Beschlussfassung

wird durch zwei Faktoren bestimmt. Einerseits durch die Beschlussfähigkeit der Gesellschafterversammlung und anderseits durch die Höhe des dem Gesellschafter zukommenden Stimmrechts-Anteils. Gemäß der neuen Regelung der Beschlussfähigkeit aus dem Jahre 2006 kann der Gesellschaftsvertrag in den Fragen, zu deren Entscheidung eine einfache Mehrheit benötigt wird, auch eine niedrigere Teilnahme vorschreiben, als die Anwesenheit der Mehrheit. In einer Gesellschaft mit beschränkter Haftung wird die Entscheidungsgröße durch das Gesetz und den Gesellschaftsvertrag bestimmt. Die Bestimmung der Entscheidungsgröße ist ein der wichtigsten Mittel der Geltendmachung der Gesellschafterinteressen. Im Gesetz 2006 wurde der Kreis der Entscheidungen mit qualifizierter Mehrheit verkleinert, das Maß des Eingriffs vom Gesetzgeber in den Gesellschaftsvertrag wird gleichfalls verringert. Ein neuer Zug des Gesetzes ist, dass auch die Entscheidung über den Erwerb eigener Geschäftsanteile aus den Entscheidungen herauskam, welche einer qualifizierten Mehrheit bedürfen. Dazu kommt noch, dass auch die frühere Begrenzung der Größe eigener Geschäftsanteile aufgehoben wurde.

Eine Einstimmigkeit benötigen nach wie vor die Entscheidungen, wenn besondere Rechte der Gesellschafter durch die Änderung des Gesellschaftsvertrags beeinträchtigt würden. Durch die Neuregelung des Ausschließens aus der Abstimmung wird aber der Gesellschafter, dessen Recht oder Rechtsverhältnis die Entscheidung der Gesellschafterversammlung trifft, aus der Abstimmung ausgeschlossen. Es wäre zweckmäßig, wenn das Gesetz inhaltlich derart geändert würde, dass ein Recht einem Gesellschafter durch Vertragsänderung nur bei ausgesprochener Zustimmung des getroffenen Gesellschafters entzogen und eine Mehrverpflichtung nur bei ausgesprochener Übernahme vorgeschrieben werden kann.

Die Ausübung des Stimmrechts ist ein willenbildendes Element der Gesellschaft. Auch in der Vertragsabschlusspraxis ergab sich die Frage, ob ein Gesellschafter mit einer Bestimmung des Vertrags aus dem Stimmrecht ausgeschlossen werden kann, ob die Kapitalanlageart der Gesellschaft also im Falle der Gesellschaft mit beschränkter Haftung bekräftigt werden kann, d.h. ein so genannter Geschäftsanteil mit Dividendenvorzug ohne Stimmrecht zustande gebracht werden kann. In Ermangelung von einer Verbotsbestimmung des Gesetzes wäre es

zweckmäßig, wenn die Beurteilungspraxis diese Lösung erlauben würde, weil dadurch die nachträgliche Kapitaleinbeziehungsmöglichkeit der Gesellschaften unbedingt befördert würde. Aufgrund einer komplexen Besichtigung der Gesellschafterrechte sollte die Möglichkeit geschaffen werden, dass die Gesellschafter im Gesellschaftsvertrag frei Entscheidungen über die Ausübung ihrer Rechte und über das Maß dieser Rechte treffen dürfen. Die Rechtsregel schreibt nur eine Anforderung gegenüber der Bestimmung des Stimmrechts im Gesellschaftsvertrag vor, und zwar die, dass der Anteil des Stimmrechts eindeutig festgestellt werden können muss.

Die Ausübung des Stimmrechts ist ein subjektives Recht. Die juristische Beurteilung der Stimmenthaltung ist nicht einheitlich. Nach einigen Standpunkten ist die Stimmenthaltung als eine Neinstimme zu betrachten, während nach anderen Standpunkten die Stimmenthaltung ein persönliches Fernbleiben von der Stimmabgabe ist, das keine Abweisung, sondern ein neutrales Verhalten bedeutet, nach dem der gegebene Gesellschafter an der Stimmabgabe willkürlich nicht teilnimmt; demzufolge der sich der Stimme enthaltender Gesellschafter – aufgrund der Analogie der Gesetzregelung über den Ausschluss aus der Stimmabgabe – auch bei der Feststellung der Beschlussfähigkeit außer acht gelassen werden muss.

8. Das Recht des Gesellschafters auf den Gewinn ist ein der dem GmbH-Gesellschafter zustehenden Grundrechte. Im Gesellschaftsgesetz wird das Recht auf Gewinnanteil durch eine dispositive Regel bestimmt. Aufgrund einiger Standpunkte in der Rechtsliteratur bezieht sich diese Dispositivität nur darauf, dass die Gesellschafter im Gesellschaftsvertrag von der Hauptregel der Gewinnaufteilung im Verhältnis der Stammeinlagen abweichen dürfen, dafür haben aber die Vertragsparteien keine Möglichkeit, einzelne Gesellschafter aus dem Gewinn vollständig auszuschließen. Im Falle komplexer Betrachtung der sich an einem Geschäftsanteil geknüpften Rechte können wir aber zu einer anderen Folgerung kommen. Die Teilnahme eines Gesellschafters an der Tätigkeit der Gesellschaft kann nicht ausschließlich durch die Gewinnbeteiligung motiviert werden. Aus der Eigenschaft der Gesellschaft mit beschränkter Haftung, dass sie eine Personenvereinigung ist, folgt, dass die

Gesellschafter auch andere Motivationen haben können, welche sie dazu bewegen, an der Tätigkeit der Gesellschaft teilzunehmen.

Es hängt nicht nur von der Bestimmung der Größe des Gewinnanteils, sonder auch von der Regelung der Gewinnausschüttung, wie ein Gesellschafter zum Gewinn kommt. Hinsichtlich der Gewinnausschüttung enthält das Gesellschaftsgesetz keine materielle Rechtsvorschrift. Aufgrund der praktischen Erfahrungen wäre es zweckmäßig, wenn die Gesellschaftsverträge Vorschriften hinsichtlich der Gewinnausschüttung enthalten und die Rahmen der Entscheidungen der Gesellschafterversammlung über die Gewinnausschüttung vorschreiben würden.

Neben dem Gewinnanspruch steht auch das Recht auf einen Liquidationsanteil dem Gesellschafter zu. Die Regelung des Rechts auf einen Liquidationsanteil hat im Falle der Gesellschaften eine besondere Bedeutung, die für eine bestimmte Zeitdauer gegründet werden. In meisten für eine bestimmte Zeitdauer gegründeten GmbH realisieren die Gesellschafter den Gewinn nicht in der Form von Dividenden, sondern aufgrund des Rechts auf einen Liquidationsanteil.

9. Das Minderheitenrecht ist eine mannigfache Berechtigung. Das Minderheitenrecht bietet einerseits Schutz gegenüber den Mitinhabern der GmbH, die über Mehrheitsstimmen verfügen und anderseits bietet auch Schutz den Gesellschaftern gegenüber der Geschäftsführung. Es ist gewohnt, die Minderheitenrechte zu den Kollektivrechten zu zählen. Diese Auslegung des Minderheitenrechts weist darauf hin, dass die Gesellschafter der GmbH das Recht sogar gemeinsam ausüben können. Das Minderheitenrecht muss aber nicht unbedingt von der Minderheit und nicht unbedingt kollektiv ausgeübt werden. Das Minderheitenrecht kann auch von der Mehrheit ausgeübt werden.

Die Ausübung der Minderheitenrechte ist im Gegensatz zur früheren Rechtsregelung nicht mit dem Vermögensanteil sondern mit der Höhe des Stimmrechts verbunden. Es wäre aber zweckmäßig, diese Bestimmung des Gesetzes zu überprüfen und die Ausübung des Minderheitenrechts auf alternativer Weise entweder mit dem Vermögensanteil oder mit der Höhe des Stimmrechts zu verbinden. Werden aber Vorzugsgeschäftsanteile – wie bei Aktiengesellschaften – aufgrund der gesetzlichen

Vorschriften gebildet, werden die Gesellschafter, die über solchen Geschäftsanteil verfügen, von der Ausübung des Minderheitenrechts ausgeschlossen.

10. Das Anfechtungsrecht wird in der Rechtsliteratur auch für eine Art der Minderheitenrechte betrachtet, da das Anfechtungsrecht die Funktion hat, dass die Minderheit die Durchführung einer die Rechtsvorschriften verletzenden Entscheidung der Mehrheit verhindert. Das Anfechtungsrecht und das Minderheitenrecht weichen aber von einander hinsichtlich der zur Rechtsausübung berechtigten Rechtssubjekten entscheidend ab, weil das Anfechtungsrecht von jedem Gesellschafter der GmbH unabhängig von dem Eigentumsanteil und der Höhe des Stimmrechts ausgeübt werden kann, bzw. auch die leitenden Amtsträger und Mitglieder des Aufsichtsrats ein Subjekt des Anfechtungsrechts sein können. Der Gegenstand des Anfechtungsrechts und der des Minderheitenrechts weichen gleichfalls von einander bedeutend ab. Der Gegenstand des Minderheitenrechts umfasst drei im Gesetz genannten Rechte: Einberufen der Gesellschafterversammlung, Überprüfung der Bilanz und Vorlegen eines Schadenersatzanspruchs. Demgegenüber erstreckt sich das Anfechtungsrecht auf jeden Beschluss, der von der Gesellschaft gefasst wurde, während zur Ausübung des Minderheitenrechts eine vermeinte oder reale Interessenverletzung genügt, das Anfechtungsrecht aber nur im Falle einer ausgesprochenen Rechtsverletzung ausgeübt werden kann. Die rechtsverletzenden Gesellschaftsbeschlüsse dürfen aufgrund der Vorschriften des Gesellschaftsgesetzes dann überprüft werden, wenn die vom Gericht – im Prozess, der aufgrund der Anfechtung geführt wurde – verwendete Rechtsfolge, nämlich die Außerkraftsetzung des Beschlusses zur vollständigen und endgültigen Abhilfe der Rechtsverletzung genügt.

11. Die Prüfung des Rechts auf Information trat hauptsächlich wegen den Beziehungen zwischen den Gesellschaftern und dem Geschäftsführer in den Vordergrund, das Recht auf Information hat aber auch Aspekte, welche die Gesellschafterverhältnisse treffen. Ein leitender Amtsträger darf die Ausübung des Rechts auf Information nur dann beschränken, wenn das Ausliefern der Information die Geschäftsinteressen der Gesellschaft verletzt. Der Gesellschafter, dem die

Information versperrt wird, kann einen Rechtsschutz vom Handelsregistergericht verlangen. Die Beurteilungspraxis betrachtet das Verfahren wegen der Beschränkung des Rechts auf Information (des Einsichtsrechts) – mit Rücksicht darauf, dass das vom Handelsregistergericht geführte Verfahren ein Nichtprozessverfahren ist – dann im Wirkungskreis des Handelsregistergerichts für lösbar, wenn die Geschäftsführung die Mitteilung der Information ohne Begründung verweigert. In der Beurteilungspraxis gibt es keinen einheitlichen Grundsatz hinsichtlich der Beurteilung der Information verweigernden Entscheidungen der Geschäftsführung. Einzelne Gerichte sind der Meinung, dass eine Angelegenheit im Falle der Bezugnahme auf eine Interessenverletzung der Gesellschaft nur im Rahmen eines Prozessverfahrens gelöst werden kann, und zwar mit der Begründung, dass die Feststellung der Interessenverletzung der Gesellschaft der Durchführung eines Beweisverfahrens bedarf; der verweigernde Beschluss des Geschäftsführers gilt als ein Beschluss eines Organs der Gesellschaft, gegen den ein Gesellschafter derart ein Rechtsmittel ergreifen kann, wenn er von seinem Anfechtungsrecht Gebrauch macht. Die Beurteilungspraxis ist aber in dieser Frage heute noch nicht einheitlich. Es wäre zweckmäßig, wenn der Rechtsgeber die Möglichkeit eines beschleunigten Prozessverfahrens – wie im Falle der Ausschlussverfahren – sicherstellen würde.

12. Ein der evidentesten Mittel zur Ausscheidung aus der Gesellschaft ist die Übertragung des Geschäftsanteils. Die Übertragung eines Geschäftsanteils wirft sowohl prinzipielle als auch praktische Probleme auf. Das Gesellschaftsgesetz verfügt nicht mehr als nur über die Möglichkeit der Übertragung eines Geschäftsanteils, detaillierte Vorschriften werden aber nicht angegeben. Die Anwendung der Vorschriften vom ZGB als Hintergrundsnorm des Gesellschaftsgesetzes ist aber problematisch, weil die Vorschriften des geltenden Zivilgesetzbuchs den Kauf von Rechten nicht ermöglichen. Die Beurteilungspraxis erstreckte die Anwendung der Bestimmungen hinsichtlich der Übertragung von Sachen auf die Übertragung von Geschäftsanteilen, und führte den Begriff der idealen Sache ein. Mit dieser Analogie versuchte die Beurteilungspraxis die widerspruchsvolle Situation zu lösen, dass der Kauf eines Geschäftsanteils für das ZGB unbekannt ist und im Gesellschaftsgesetz

nicht geregelt wird. Die Anwendung dieser Analogie führte aber zu weiteren Rechtsanwendungsschwierigkeiten. Die Beurteilungspraxis musste die Fragen beantworten, wieweit die Regel des Eigentums an einer Sache für den Geschäftsanteil als ein ideales Eigentum verwendet werden können; ob die Institution der Mängelhaftung im Falle der Übertragung eines Geschäftsanteils verwendet werden kann oder was unter der Inbesitzgabe einer idealen Sache zu verstehen ist. Infolge der Anwendungsschwierigkeiten dieser Analogie zur Sache wird diese Annäherung eines Geschäftsanteils in der Beurteilungspraxis allmählich zurückgedrängt und tritt immer mehr die Auffassung in den Vordergrund, nach der der Geschäftsanteil ein Recht mit Vermögenswert ist. Die juristischen Unsicherheiten hinsichtlich der Übertragung eines Geschäftsanteils werfen das Schaffen der ZGB - Vorschriften über die Rechtsübertragung oder die selbständige Regelung im Gesellschaftsgesetz auf.

13. Neben der Übertragung des Geschäftsanteils ist die Einziehung des Geschäftsanteils die Rechtsinstitution, welche das Ausscheiden aus der Gesellschaft für einen Gesellschafter ermöglicht bzw. ihn dazu verpflichtet. Durch die Einziehung des Geschäftsanteils werden der Gesellschafter und das Vermögen des Gesellschafters von einander getrennt. Hinsichtlich der Zielsetzung kann die Einziehung des Geschäftsanteils zwei Funktionen realisieren. Einerseits stellt es für die Gesellschaft sicher, das Vermögen (den Geschäftsanteil) auszuführen, hinter dem kein Gesellschafter mehr steht; anderseits kann die Einziehung des Geschäftsanteils auch dem Mangel an Austrittsregelung abhelfen, kann also ermöglichen, dass ein Gesellschafter planmäßig von der Gesellschaft lassen kann.

14. Die Rechtsfolgen einer Vertragsverletzung haben im Falle der GmbH – gegenüber der zivilrechtlichen Regelung – nicht die Reparation für Zielsetzung, sondern die repressive und präventive Zielsetzung hat eine Priorität. Während die Sanktionen der Verletzung eines zivilrechtlichen Vertrags über Warenbeziehungen einen Reparationscharakter haben, die Sanktionen der Verletzung eines Gesellschaftsvertrags sind vom repressiven und präventiven Charakter. Die Zielsetzung einer zivilrechtlichen Sanktion ist, die Verminderung des Vermögens vom

Geschädigten aufzuhören und den originalen Vermögenszustand wiederherzustellen, will der Gesetzgeber im Falle der Verletzung des Gesellschaftsvertrags die Gesellschaft vor den Gefahrhandlungen schützen. Der Gesellschaftsvertrag kann durch namhaft gemachtes, vertragsverletzendes Verhalten aber auch durch die Verletzung der Kooperationspflicht verletzt werden, deren Folge die Verschlechterung des gegenseitigen Vertrauens ist. Die Sanktionierung des gesellschaftswidrigen Gefährdungsverhaltens dient gerade dem Zwecke, dass die Gesellschaft keinen Schaden erleidet. Diese Regelungsart wird zum Schutz der anderen Marktteilnehmer, die mit der Gesellschaft ein Rechtsverhältnis herstellen (Schutz der Arbeitnehmer, Schutz der Gläubiger) benötigt. Die Beurteilungspraxis sollte bei der Beurteilung des Gesellschafterausschlusses von dieser Zielsetzung des Gesetzgebers ausgehen.

15. Die Innenbeziehungen der Gesellschafter einer GmbH können außer dem Gesellschaftsvertrag auch im Syndikatvertrag bestimmt werden. Der Gesellschaftsvertrag und der Syndikatvertrag stehen in engem Zusammenhang mit einander. Der Gesellschaftsvertrag stellt eine dauerhafte und organisationsähnliche Zusammenarbeit der Gesellschafter her, während der Syndikatvertrag gleichfalls eine dauerhafte Zusammenarbeit zwischen den Gesellschaftern herstellt. Beide Verträge haben also diese Elemente, im Syndikatvertrag fehlt aber die organisationsähnliche Beziehung der Seiten. Der Syndikatvertrag stellt ein direktes Rechtsverhältnis zwischen den vertragsschließenden Parteien her. Die enge Verbindung zwischen dem Gesellschafts- und dem Syndikatvertrag führt dazu, dass die Praxis vielen Trennungsproblemen entgegensehen muss. Die Rechtssubjekte des Syndikatsvertrags stimmen meistens mit den Gesellschaftern der GmbH überein, es folgt aus dem persönlichen Charakter der GmbH.

Der Syndikatvertrag erfüllt oft die Funktion des Vorvertrags eines Gesellschaftsvertrags, in dem die Parteien vereinbaren, einen Gesellschaftsvertrag abschließen zu wollen. Diese spezifische Funktion hat deshalb eine Bedeutung, weil der Gesellschaftsvorvertrag im engen Sinne des Wortes nicht abgeschlossen werden kann. Das Gericht hat nämlich keine Möglichkeit, einen Gesellschaftsvertrag zwischen den Parteien zustande zu bringen, weil der Gesellschaftsvertrag ein Rechtsgeschäft ist,

das nicht unter der Wirkung des Zivilgesetzbuchs, sondern unter der Wirkung des Gesellschaftsgesetzes steht. Erfüllen die Parteien die im Vertrag übernommenen Verpflichtungen nicht, führt das vertragsverletzende Verhalten zur Rechtsfolge gemäß dem Syndikatvertrag. Dadurch wird es begründet, dass der Syndikatvertrag ein System der Rechtsfolgen für die einzelnen Fälle der Vertragsverletzungen enthalten muss. Die Syndikatverträge spielen auf dem Gebiet der Auf- und Auskaufen von Unternehmen oder Geschäftsanteilen eine immer größere Rolle.

IV. Nutzbarkeit und Nutzung der Ergebnisse

Ein wichtiges Gebiet der Benutzung ist die Gesetzgebung. Ich versuchte in dieser Abhandlung die Empfehlungen zur Änderung des zeitweise zu überprüfenden Gesellschaftsgesetzes auszuarbeiten, wodurch die Beziehungen zwischen den Gesellschaftern einer Gesellschaft mit beschränkter Haftung ausgeglichener gemacht werden könnten, und die Teilnahme an der Gesellschaft auch für die Minderheitsgesellschafter berechenbares Risiko bedeuten würde.

Ein anderes Nutzungsgebiet der Ergebnisse der Abhandlung ist die Rechtsanwendung. Die Inhaltsauslegung und systemorientierte Behandlung der einzelnen Rechte und Verpflichtungen, die dogmatische Annäherung, die Aufdeckung der inneren Logik der Rechte und Pflichte schaffen die Möglichkeit, dass die Rechtsanwender ihre Entscheidungen den – vom Gesetzgeber anerkannten – Interessen der Gesellschafter entsprechend treffen können. Die Untersuchungen der Abhandlung können den Rechtsanwendern dazu Hilfe leisten, es sicherer entscheiden zu können, wann sie mit der Hilfe von Rechtsinstrumenten in die Gesellschaftsverhältnisse eingreifen müssen.

Die Ergebnisse der Abhandlung können auch im Unterricht benutzt werden. In der Corvinus-Universität Budapest wird das Lehrfach „Gesellschaftsrechtsfälle“ in meiner Betreuung unterrichtet, das für die Studenten der Fachrichtungen Unternehmungsbewertung, Anlagenanalysierung und Finanzen verbindlich ist. Das Lehrfach verarbeitet die Vorschriften des Gesellschaftsgesetzes aus praxisorientierten Aspekten für die Bildung von Volkswirtschaftler. In erster Linie aus der Sicht, wie die

Wirtschaftszwecke der einzelnen Investoren mit der Hilfe des Instrumentensystems vom Gesellschaftsrecht geltend gemacht werden können, bzw. wie der Wert der einzelnen Anlagen durch die Bestimmungen des Gesellschaftsvertrags festgestellt wird.

V. Publikationsliste

Die im Thema der Abhandlung erschienenen Publikationen:

1. A szindikátusi szerződés a társasági és a polgári jog határán. [Der Syndikatvertrag an der Grenze des Wirtschafts- und des Zivilrechts] Gazdaság és Jog 1993/10, Seiten: 16-18.

2. A személyes közreműködés értelmezési problémái a gazdasági társaságokról szóló törvényben, [Auslegungsprobleme der persönlichen Mitwirkung im Gesetz über die Wirtschaftsgesellschaften] Gazdaság és Jog 1996/5 Seiten: 7-9.

3. Az üzletrész felosztás szabályozása a Gt.-ben. [Regelung der Aufteilung eines Geschäftsanteils im Gesellschaftsgesetz] Céghírnök 2001/5 Seiten: 5-6

4. A társasági szerződés megszegése, a tagkizárás intézménye. [Brechen des Gesellschaftsvertrags, Institution des Gesellschafterausschusses] Gazdaság és Jog 2002/5 Seiten: 3-10
5. A dolgozói részvénykibocsátás gyakorlati kérdései. [Praktische Fragen der Emission von Mitarbeiteraktien] Gazdaság és Jog 2005/11, Seiten: 9-13

6. Szerződéstár [Vertragssammlung] (Ed.: Sáriné Simkó Ágnes) HvgORAC, Budapest,2005
(Mitverfasser 5-94/10/4 p.)

7. Az üzletrész átruházás egyes kérdéseiről [Über einige Fragen der Übertragung eines Geschäftsanteils] In: Sárközy Tamás Festausgabe. (Ed.: Pázmándi Kinga) HVGORAC, Budapest, 2006 Seiten: 9-26

8. A pótbefizetés egyes kérdései a gazdasági társaságokról szóló 2006.évi törvényben. [Einige Fragen des Nachschusses im Gesetz über die Wirtschaftsgesellschaften aus dem Jahre 2006] (Gazdaság és Jog 2006/10 Seiten: 12-15

9. A mellékszolgáltatás fogalma, a törzsbetét szolgáltatástól, mint főszolgáltatástól való elhatárolása. [Begriff der Nebenleistung und Abgrenzung von der Leistung der Stammeinlage als Hauptleistung] Gazdaság és Jog 2007/ 3 Seiten: 3-8

10. A kisebbségi jogok a gazdasági társaságokról szóló törvényben. [Die Minderheitenrechte im Gesetz über die Wirtschaftsgesellschaften] Gazdaság és Jog 2007/5 Seiten: 8-12

II. Wichtigere Lehrbücher und Kollegienhefte:

1. Jogi alaptan [Juristische Grundlehre]. Aula, Budapest, 2002 Ausgaben 1-4 (157 p.)

2. Kötelmi jog [Obligationsrecht] (Kollegienheft. Veröffentlicht von: a) Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem (Universität für Wirtschaftswissenschaft und Verwaltung).1- 4., überarbeitete Ausgabe [Bp.] Aula, Budapest, 2002.

3. A gazdaság dinamikájának joga [Recht der Wirtschaftsdynamik] Aula, Budapest, 2003. Mitverfasser: (5-181.p.; 383- 400.p.)

4. Balásházy Mária - Pázmándi Kinga - Sárközy Tamás, Sárközy (verfasst): Üzleti jog. [Geschäftsrecht] Ausgegeben von: Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi

Egyetem, Fakultät Wirtschafts- und Gesellschaftswissenschaft (Gazdaság és Társadalomtudományi kar) Bp. Typotex K. 2006. 227 p. /Lehrbücher „Baccalaureus scientiae“ (15- 67.p.)

5. Balásházy Mária- Pázmándi Kinga- Sárközy Tamás: Vállalati jog [Unternehmungsrecht.] Verlag Aula, Budapest, 2006 Bologna – Lehrbuchserie (15-67.p.)

6. Gazdasági jog [Wirtschaftsrecht] (Verf.: Herbst Árpád) Band II. und IV. (Obligation und Gesellschaft) HEFOP elektronische Lehrbücher 2006 http://odin.agr.unideb.hu/hefop

7. Balásházy et.al.: Üzleti tervezés 3..2..1 [Geschäftsplanung 3..2..1] EDE Hungary, MVA, PHARE,1996 (Ausgabe II, überarbeitet 1997) Mitverfasser (Gesellschaftsrecht und Recht der Verträge)